

KAMU MALİYESİNDE KURAMDAN POLİTİKAYA: GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Aytül BİŞGİN

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-362-174-2	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Kamu Maliyesinde Kuramdan Politikaya: Güncel Yaklaşımlar	47518
Editör	Baskı ve Cilt
Aytül BİŞGİN	Vadi Matbaacılık
ORCID iD: 0000-0003-2488-3541	Bisac Code
Yayın Koordinatörü	BUS051000
Yasin DİLMEN	DOI
	10.37609/akya.4293

Kütüphane Kimlik Kartı

Kamu Maliyesinde Kuramdan Politikaya: Güncel Yaklaşımlar/ ed. Aytül Bişgin.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.

154 s. : tablo, şekil ; 160x235 mm.
Kaynaklar var.

ISBN 9786253621742

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Yayınevi

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

SUNUŞ

Kamu maliyesi, özünde bir denge arayışıdır. Devletin sınırlı kaynaklarla artan toplumsal ihtiyaçları karşılamaya çalıştığı bu alan; mali disiplin ile sosyal refah, ekonomik büyüme ile gelir dağılımı, çevresel sürdürülebilirlik ile kalkınma ve kurumsal etkinlik ile toplumsal beklentiler arasında sürekli yeniden kurulan bir dengeyi ifade etmektedir. Son yıllarda yaşanan ekonomik dalgalanmalar, iklim değişikliği, dijitalleşme, demografik dönüşüm ve küresel belirsizlikler ise bu dengeyi her zamankinden daha karmaşık hâle getirmiştir. Bu gelişmeler, kamu maliyesini yalnızca kamu gelirleri ve kamu harcamalarının teknik boyutuyla ele alınan bir disiplin olmaktan çıkararak; ekonomik, sosyal, çevresel ve kurumsal boyutların birlikte değerlendirilmesini gerekli kılan çok boyutlu bir araştırma alanına dönüştürmüştür.

Bu dönüşüm, kamu maliyesi alanında üretilen bilginin de yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Günümüzde güçlü bir kuramsal altyapı olmaksızın etkili maliye politikaları geliştirmek mümkün olmadığı gibi, uygulamadan beslenmeyen kuramsal yaklaşımların da değişen ihtiyaçlara cevap vermesi beklenemez. Dolayısıyla kamu maliyesi, kuram ile politika arasında sürekli etkileşim içinde gelişen dinamik bir yapıya sahiptir. Elinizdeki eser, tam da bu etkileşimden hareketle hazırlanmıştır.

Kamu Maliyesinde Kuramdan Politikaya: Güncel Yaklaşımlar adlı bu eser, kamu maliyesinin güncel meselelerini farklı bakış açılarıyla ele alan çalışmaları ortak bir akademik çatı altında buluşturmaya amaçlamaktadır. Kitapta yer alan bölümler; kamu mali yönetimi, bütçe disiplini, maliye politikası, kamu harcamaları, gelir dağılımı, iklim değişikliği, yeşil dönüşüm, çevresel politikalar ve mali sosyoloji gibi güncel araştırma alanlarını kapsamaktadır. Her bölüm kendi araştırma sorusu ve yöntemi çerçevesinde özgün değerlendirmeler ortaya koyarken, kitabın bütünü kamu maliyesinin değişen gündemine ilişkin bütüncül bir perspektif sunmaktadır. Bu çeşitlilik, disiplinin zenginliğini yansıtmasının yanı sıra farklı araştırma yaklaşımlarının birbirini tamamlayan yönlerini de görünür kılmaktadır. Böylece eser, yalnızca mevcut bilgi birikimini bir araya getirmekle kalmamakta; kamu maliyesi alanında yeni araştırma sorularının geliştirilmesine ve farklı tartışma eksenlerinin şekillenmesine katkı sunan ortak bir akademik zemin de oluşturmaktadır.

Sunuş

Bu çalışma, farklı üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin ortak emeğinin ürünüdür. Farklı uzmanlık alanlarından beslenen bu iş birliği, kamu maliyesinin çok boyutlu yapısını yansıtan zengin bir içerik ortaya koymaktadır. Bu eserin akademisyenlere, araştırmacılara, lisansüstü öğrencilere, uygulayıcılara ve konuya ilgi duyan tüm okuyuculara katkı sağlaması en büyük temennimizdir.

Bilimsel çalışmalar, ulaştıkları sonuçlardan çok ortaya çıkardıkları yeni araştırma soruları ve geliştirdikleri tartışma alanlarıyla ilerler. Bu kitabın da kamu maliyesi alanındaki güncel tartışmaları besleyen, farklı bakış açılarını bir araya getiren ve gelecekte yürütülecek araştırmalar için düşünsel bir zemin oluşturan bir eser olarak değerlendirilmesi en önemli çıktılarından biri olacaktır.

Bu eserin hazırlanmasında bilgi, emek ve değerli katkılarıyla yer alan tüm bölüm yazarlarına en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Her biri, kendi uzmanlık alanındaki birikimini büyük bir özveriyle paylaşarak bu ortak çalışmanın ortaya çıkmasına önemli katkıda bulunmuştur. Editöryal süreç boyunca gösterdikleri akademik titizlik, yapıcı yaklaşımları ve iş birliğine açık tutumları, kitabın bilimsel niteliğini güçlendiren en önemli unsurlar arasında yer almıştır. Bunun yanı sıra, eserin hazırlanması ve yayımlanması sürecinde emeği geçen herkese gönülden teşekkür ediyorum.

Editör

Doç. Dr. Aytül BİŞGİN

Karaman

Temmuz 2026

SON SÖZ

Bu eserin tamamlanması, benim için hem akademik hem de editöryal açıdan son derece anlamlı bir deneyim olmuştur. İlk editörlük çalışmam olan bu kitap, farklı üniversitelerde görev yapan akademisyen ve araştırmacıların katkılarıyla şekillenmiş; disiplinler arası bir iş birliğinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Her bir bölüm, kamu maliyesinin farklı bir boyutunu ele alırken, kitabın bütünü ortak bir bilimsel emeğin ve kolektif üretimin yansıması niteliğindedir.

Bu vesileyle, çalışmalarıyla kitaba değer katan tüm bölüm yazarlarına içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinden *Dr. Öğr. Üyesi Erdem Utku EKE* ve *Dr. Öğr. Üyesi Emre ATSAN*, kamu mali yönetimi ve bütçe disiplini alanındaki değerlendirmeleriyle eserin kurumsal çerçevesine özgün değerlendirmeler sunmuşlardır.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesinden *Doç. Dr. Durdane KÜÇÜKAYCAN* ile *Doç. Dr. Şafak AĞDENİZ*, kamu mali yönetiminde faaliyet raporlamasının dönüşümünü ele aldıkları çalışmalarıyla hesap verebilirlik ve kurumsal şeffaflık konularına değerli katkılar sunmuşlardır.

Anadolu Üniversitesinden *Dr. Öğr. Üyesi Hatice ALTINOK*, maliye politikası araçları ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi ampirik bulgular ışığında değerlendirerek kitaba uluslararası bir bakış açısı kazandırmıştır.

Hakkâri Üniversitesinden *Dr. Öğr. Üyesi Nurten DAŞKAYA*, iklim değişikliği ile servet eşitsizliği arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmasıyla çevresel maliye ve sosyal adalet tartışmalarına önemli katkılar sunmuştur.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinden *Dr. Öğr. Üyesi Emine AYRANCI BAĞRIAÇIK* ile Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinden *Dr. Öğr. Üyesi Sevi DOKUZÖĞLU*, yeşil dönüşümün bütçe süreçlerine yansımalarını uluslararası deneyimler çerçevesinde değerlendirerek sürdürülebilir kamu maliyesi literatürüne nitelikli katkılar sağlamışlardır.

İstanbul Nişantaşı Üniversitesinden *Öğretim Görevlisi Sevcan ATAY*, çevre sorunlarını küreselleşme perspektifinden ele alan çalışmasıyla çevresel politikaların kamu maliyesiyle kesişen yönlerini kapsamlı biçimde ortaya koymuştur.

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinden *Doç. Dr. Semra ALTINGÖZ ZARPLI* ile aynı üniversitenin Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi *Vusal ABDULLAYEV*, eğitim ve sağlık politikalarını kamu harcamaları

Son Söz

perspektifinden değerlendirerek sosyal devlet anlayışının mali boyutuna ilişkin önemli tespitlerde bulunmuşlardır.

Son olarak, Mali Sosyoloji Çalışmalarının Gelişim Eğilimleri Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma başlıklı bölümümle, kamu maliyesi literatürünün sosyal boyutunu bibliyometrik yöntem çerçevesinde inceleyerek kitabın genel yaklaşımını farklı bir metodolojik bakış açısıyla tamamlamaya çalıştım.

Akademik çalışmalar, tamamlanmış bir son sözden ziyade yeni araştırmaların başlangıç noktasını oluşturur. Bu kitabın da kamu maliyesi alanındaki güncel tartışmaları zenginleştirmesi, farklı araştırmalara ilham vermesi ve yeni bilimsel iş birliklerine zemin hazırlaması en büyük dileğimdir.

Doç. Dr. Aytül BİŞGİN

Karaman

Temmuz 2026

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Türkiye’de Orta Vadeli Mali Plan ve Bütçe Disiplini: Kurumsal Yapı, Uygulamalar ve Sorunlar.....	1
	<i>Erdem Utku EKE</i>	
	<i>Emre ATSAN</i>	
Bölüm 2	Kamu Mali Yönetiminde Faaliyet Raporlamasının Dönüşümü: Geleneksel Yaklaşımdan Entegre Faaliyet Raporlamasına	19
	<i>Durdane KÜÇÜKAYCAN</i>	
	<i>Şafak AĞDENİZ</i>	
Bölüm 3	Brics-T Ülkelerinde Maliye Politikası Araçları ve Gelir Dağılımı: Bir Nedensellik Analizi.....	37
	<i>Hatice ALTINOK</i>	
Bölüm 4	İklim Değişikliği ve Servet Eşitsizliği İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme	55
	<i>Nurten DAŞKAYA</i>	
Bölüm 5	Kamu Maliyesinde Yeşil Dönüşümün Bütçe Sürecine Yansıması: Uluslararası Deneyimler ve Türkiye’nin Mevcut Durumu.....	73
	<i>Emine AYRANCI BAĞRIAÇIK</i>	
	<i>Sevi DOKUZOĞLU</i>	
Bölüm 6	Küreselleşme Kapsamında Çevre Sorunları ve Çözüm Yolları.....	89
	<i>Sevcan ATAY</i>	
Bölüm 7	Türkiye’de Kamu Harcamaları Perspektifinden Eğitim ve Sağlık Politikaları	109
	<i>Semra ALTINGÖZ ZARPLI</i>	
	<i>Vusal ABDULLAYEV</i>	
Bölüm 8	Mali Sosyoloji Çalışmalarının Gelişim Eğilimleri Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma	129
	<i>Aytül BİŞGİN</i>	

YAZARLAR

Doç. Dr. Semra ALTINGÖZ ZARPLI

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bütçe ve Mali Planlama AD

Vusal ABDULLAYEV

Yüksek Lisans Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Maliye AD

Doç. Dr. Şafak AĞDENİZ

Eskisehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muh.ve Finansman AD

Dr. Öğr. Üyesi Hatice ALTINOK

Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mali İktisat AD

Öğr. Gör. Sevcan ATAY

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Pr.

Dr. Öğr. Üyesi Emre ATSAN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mali Hukuk AD

Dr. Öğr. Üyesi Emine AYRANCI

BAGRIACIK

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat AD

Doç. Dr. Aytül BİŞGİN

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik AD

Dr. Öğr.Üyesi Nurten DAŞKAYA

Hakkari Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bütçe ve Mali Planlama AD

Dr. Öğr. Üyesi Sevi DOKUZOĞLU

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Maliye Teorisi AD

Erdem Utku EKE

Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bütçe ve Mali Planlama AD

Doç. Dr. Durdane KÜÇÜKAYCAN

Eskisehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bütçe ve Mali Planlama AD

Bölüm 1

TÜRKİYE’DE ORTA VADELİ MALİ PLAN VE BÜTÇE DİSİPLİNİ: KURUMSAL YAPI, UYGULAMALAR VE SORUNLAR

Erdem Utku EKE¹
Emre ATSAN²

Giriş

Kamu maliyesi alanında son otuz yılda yaşanan en köklü dönüşümlerden biri, tek yıllık bütçe anlayışından çok yıllık mali planlamaya geçişin hız kazanmasıdır. Orta vadeli mali planlar (OVMP), hükümetlere makroekonomik istikrarı gözetirken kaynak tahsisini uzun vadeli önceliklere uyarlamaları için sistematik bir zemin sunmaktadır. Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşların teşvikiyle 1990’lardan itibaren yaygınlaşan bu yaklaşım, pek çok ülkede bütçe süreçlerinin yeniden yapılandırılmasının temel aracı hâline gelmiştir (World Bank, 2023).

Türkiye’de orta vadeli mali plana geçiş, 1990’ların kronik bütçe açıkları ve yüksek enflasyon ortamı neticesinde şekillenmiştir. 2001 bankacılık ve döviz krizinin ardından yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), hem kurumsal mimariyi hem de bütçe sürecinin işleyiş mantığını köklü biçimde dönüştürmüştür. Kanun; şeffaf yönetim, hesap verebilirlik ve stratejik kaynak tahsisi ilkelerini çok yıllık bütçeleme disipliniyle bütünleştirerek, Orta Vadeli Program (OVP) ve OVMP bütçe hazırlık sürecinin temel belirleyici metinleri konumuna taşımıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

Öte yandan, kurumsal çerçevenin teorik kurgusu ile pratik sonuçlar arasındaki sapma, mali reformların etkinliği önündeki yapısal asimetriyi ortaya koymaktadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bütçe ve Mali Planlama AD, utkueke@ohu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9602-6242

² Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mali Hukuk AD, catsan@ohu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1682-1682

Sonuç olarak Türkiye, orta vadeli mali çerçevenin kurumsal altyapısını oluşturmuş ancak bunu uygulamada kalıcı bir disiplin aracına dönüştürme sürecini tamamlayamamıştır. Bu dönüşümün gerçekleştirilebilmesi, teknik reform tasarımı ötesinde, güçlü bir siyasi bağlılık ve kurumsal hesap verebilirlik kültürünün yerleşmesini zorunlu kılmaktadır. Romanya ve Polonya deneyimlerinin işaret ettiği üzere, bu kültürün oluşmasında dışsal reform baskısının katkısı önemli olmakla birlikte, sürdürülebilir dönüşüm ancak içsel kurumsal irade ile mümkün olmaktadır.

KAYNAKÇA

- ANKUDA - Ankara Global Advisory Group. (2025). Türkiye’s economic challenges and the medium-term programme for 2026-2028. <https://www.ankuda.org/article/301>
- Arslan, M. (2004). Orta vadeli harcama sistemi (çok yıllık bütçeleme) ve Türkiye’de uygulanabilirliği. *Sayıştay Dergisi*, 54, 3-36.
- Atiyas, İ. ve Sayın, Ş. (2000). Budgetary institutions in Turkey. *Topics in Middle Eastern and North African Economies*, 2, Middle East Economic Association and Loyola University Chicago.
- Blackburn, K. ve Christensen, M. (1989). Monetary policy and policy credibility: Theories and evidence. *Journal of Economic Literature*, 27(1), 1-45.
- Campos, J. E. ve Pradhan, S. (1996). Budgetary institutions and expenditure outcomes. World Bank Policy Research Working Paper, 1646. World Bank.
- Curristine, T., Isabell, A., Virginia, A. A., John, G., Koon, H. T., Claude, W. ve Delphine, M. (2024). How to develop and implement a medium-term fiscal framework. IMF How to Note 2024/005, International Monetary Fund. <https://doi.org/10.5089/9798400289668.061>
- Davoodi, H. R., Elger, P., Fotiou, A., Garcia-Macia, D., Han, X., Lagerborg, A., Lam, W. R. ve Medas, P. (2022). Fiscal rules and fiscal councils: Recent trends and performance during the COVID-19 pandemic. IMF Working Paper, WP/22/11. International Monetary Fund.
- Dogaru, T.-C. ve Dumitrescu-Peculea, A. (2016). Medium-term budgetary framework in the EU member states: Study case. *Global Journal on Humanities & Social Sciences*, 4, 160-166. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3401436>
- Eslava, M. (2011). The political economy of fiscal deficits: A survey. *Journal of Economic Surveys*, 25(4), 645-673. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2011.00696.x>
- Frankel, J. A. (2011). Over-optimism in forecasts by official budget agencies and its implications. *Oxford Review of Economic Policy*, 27(4), 536-562. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grr025>
- Frankel, J. A. ve Schreger, J. (2013). Over-optimistic official forecasts and fiscal rules in the eurozone. *Review of World Economics*, 149(2), 247-272. <https://doi.org/10.1007/s10290-013-0150-9>
- IMF. (2024). How to develop and implement a medium-term fiscal framework. IMF How To Notes, 2024/005. International Monetary Fund. <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/061/2024/005/article-A001-en.xml>
- ING Think. (2025, 8 Eylül). Turkey reinforces price stability with lower growth targets. <https://think.ing.com/snaps/turkey-reinforces-price-stability-with-lower-growth-targets/>
- Kambi, S., Ombok, B. ve Obange, N. (2025). The effect of medium-term expenditure frameworks (MTEFs) on budget performance in Kenya. *International Journal of Finance and Accounting*, 10(5), 49-69. <https://doi.org/10.47604/ijfa.3490>
- Kanayo, O., Benedict, E. ve Omoju, S. (2013). Medium term expenditure and fiscal management in Nigeria: A review of the (2005-2008) framework. *Journal of Economics and Behavioral Studies*, 5(5), 291-306. <https://doi.org/10.22610/jeb.s.v5i5.405>
- Kara, F. (2014). Parlamento ve çok yıllık bütçeleme: Türkiye örneği. *Yasama Dergisi*, 27, 121-152.

- Kesik, A. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk kamu mali yönetiminin yeniden yapılandırılması: Çok yıllık bütçeleme ve uygulanabilirliği. *Sosyo-Ekonomi Dergisi*, 1, 127-142. <https://izlik.org/JA77SF74LC>
- Nerlich, C. ve Reuter, W. H. (2013). The design of national fiscal frameworks and their budgetary impact. ECB Working Paper, No. 1588. European Central Bank. <https://hdl.handle.net/10419/154021>
- OECD. (2023). Best practices for legislative engagement in the budget process. OECD Publishing.
- OECD. (2024). Independent fiscal institutions: Assessing past economic forecasts and lessons for design. OECD Economics Department Working Papers, 1789.
- Raudla, R., Douglas, J. W., Randma-Liiv, T. ve Savi, R. (2022). Medium-term expenditure frameworks: Credible instrument or mirage? *Public Budgeting & Finance*, 42(2), 3-25. <https://doi.org/10.1111/pbaf.12316>
- Saraç, O. (2005). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile yapılan düzenlemelerin değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*, 148, 124-141.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). Orta Vadeli Program (2024-2026). Resmi Gazete, 32301 (Mükerrer), 6 Eylül 2023.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2025). Orta Vadeli Program (2026-2028). Resmi Gazete, 7 Eylül 2025. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/09/Orta-Vadeli-Program-2026-2028.pdf>
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2025). 2025 Kamu Borç Yönetimi Raporu. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2025/10/Yillik-Kamu-Borc-Yonetimi-Raporu-2025.pdf>
- T.C. Resmi Gazete. (2003). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (Kanun No. 5018, Kabul Tarihi: 10.12.2003). Resmi Gazete, 25326, 24 Aralık 2003.
- TEPAV. (2024). Orta vadeli program ne söylüyor, biz ne anlamalıyız? <https://tepav.org.tr/tr/blog/s/7435>
- TEPAV. (2025). 2025 ekonomi karnemiz ve 2026 yılına bakış. <https://tepav.org.tr/en/blog/s/7713>
- Vlaicu, R., Verhoeven, M., Grigoli, F. ve Mills, Z. (2014). Multiyear budgets and fiscal performance: Panel data evidence. *Journal of Public Economics*, 111, 79-95. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2013.12.009>
- World Bank. (2013). Beyond the annual budget: Global experience with medium-term expenditure frameworks. World Bank Publications.
- World Bank. (2023). Medium term expenditure frameworks revisited (P171051). World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099103123092041103/pdf/P171051-d8f0fb26-7ed0-4e19-9e38-309624bbb7e9.pdf>
- Yergin, H., Günsan, N. ve Yiğenoğlu, K. (2023). Medium term programmes implemented in Türkiye: Problems and solution suggestions. *Fiscoeconomia*, 7(Özel Sayı), 453-470. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1294517>
- Yılmaz, H. H. (2010). Evaluation of structural fiscal transformation reforms in Turkey: Reform fatigue and reform ownership problems. *Sosyoekonomi Dergisi*, 2010(1), 215-233. <https://izlik.org/JA68BR35ZM>
- Yılmaz, H. H. ve Biçer, M. (2010). Türkiye’de mali reformlar sonrası değişen politika oluşturma, planlama, bütçeleme süreci ve orta vadeli harcama sisteminin uygulanabilirliği. *İktisat İşletme Finans*, 25(287), 33-68. <https://doi.org/10.3848/iif.2010.287.2539>
- Yurdadoğ, V., Akça, H. ve Albayrak, M. (2021). 2000 sonrası dönemde Türkiye’nin iç ve dış borç yapısının analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(3), 88-101. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.975444>

Bölüm 2

KAMU MALİ YÖNETİMİNDE FAALİYET RAPORLAMASININ DÖNÜŞÜMÜ: GELENEKSEL YAKLAŞIMDAN ENTEGRE FAALİYET RAPORLAMASINA

Durdane KÜÇÜKAYCAN*¹
Şafak AĞDENİZ²

Giriş

Geleneksel raporlama anlayışı günümüzde menfaat sahiplerinin beklentileri ve geleneksel raporlamanın sınırlılıkları doğrultusunda bir değişim sürecinden geçmektedir. Entegre raporlama da ilk çerçevenin yayınlandığı günden bu yana düzenleyiciler, şirketler, rapor hazırlayanlar ve yatırımcılar dahil olmak üzere dünya çapında her düzeyde ilgi görmektedir (De Villiers, Venter ve Hsiao, 2017:5). Entegre rapor, bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesidir (IIRC, 2021:10). Entegre rapor, Entegre Raporlama Çerçevesinde de belirtildiği üzere kamu sektöründe de kullanılabilmektedir (IIRC, 2021:6). Bu noktadan hareketle kamu kurumlarında yayınlanan ve geleneksel raporlama olarak adlandırılacak faaliyet raporlarının entegre faaliyet raporlarına dönüşüm sürecini ele almak bu çalışmanın ana motivasyonu olmuştur.

Kamu kurumlarında entegre faaliyet raporlaması, geleneksel faaliyet raporlarının kapsamını genişleterek raporlama sürecine stratejik yönetim, sürdürülebilirlik ve hesap verebilirlik boyutlarını dâhil eden bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Söz konusu yaklaşım, yalnızca raporlama kapsamını

* Bu çalışma Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından SBA-2025-3531 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

¹ Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bütçe ve Mali Planlama AD, durdane@ogu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5515-2616

² Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muh.ve Finansman AD, agdeniz@ogu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0373-4694

kurumlarının performansını ve uzun vadeli değer yaratma kapasitesini bütüncül bir şekilde değerlendirmede yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda entegre raporlama, mali ve mali olmayan bilgileri bir araya getirerek stratejik hedefler, performans göstergeleri ve kaynak kullanımı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır.

Dünya genelinde entegre raporlama uygulamalarına yönelik ilgi artmakla birlikte, Türkiye’de kamu kurumları arasında bu uygulamalar sınırlı düzeydedir. Bu durum, entegre raporlamanın bütçe performansı ve kaynak kullanımı üzerindeki etkilerinin ampirik olarak incelenmesini güçleştirmekte ve önemli bir araştırma boşluğu oluşturmaktadır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu dikkate alarak konuyu teorik bir çerçevede ele almaktadır. Çalışmanın temel amacı, Türk kamu mali yönetiminde geleneksel faaliyet raporlarının entegre raporlama yaklaşımı doğrultusunda nasıl dönüştürülebileceğini ortaya koymak ve mevcut faaliyet raporlarına entegre raporlama unsurlarının dahil edilmesine yönelik kavramsal bir model geliştirmektir. Bu kapsamda yapılan literatür değerlendirmesi, entegre raporlamanın kurumsal şeffaflık ve hesap verebilirliği artırdığını ve bütçe performansı ile hizmet sunum kapasitesi üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğini göstermektedir.

Program bütçe sistemine geçişle birlikte kamu idarelerinin faaliyet raporları program ve performans esaslı bir yapıya kavuşmuştur. Bu dönüşüm, entegre raporlama yaklaşımı ile birlikte ele alındığında, kamu kaynaklarının kullanımına ilişkin ‘program–çıktı–sonuç–etki’ ilişkisinin daha bütüncül bir çerçevede sunulmasını gerekli kılmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, kamu mali yönetiminde entegre raporlama uygulamalarının stratejik bir araç olarak önemini vurgulamakta ve gelecekteki ampirik araştırmalar için teorik bir zemin oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Adhikariparajuli, M., Hassan, A. ve Fletcher, M. (2021). Integrated reporting implementation and core activities disclosure in UK higher education institutions. *Administrative Sciences*, 11(3), 86.
- Adinolfi, R., Lucchese, M. ve Solimene, S. (2025). Integrated reporting and SDGs in the public sector: Insights from a small Italian municipality. *Corporate Ownership & Control*, 22(2), 120-130.
- Agostini, M., Di Carlo, F. ve Mauro, S. G. (2026). Integrated reporting in the public sector: an exploratory analysis of public value disclosure. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 38(6), 20-41.
- Argüden, Y., ve Erimez, E. (2023). Integrated Reporting for Public Sector, IFRS Sustainability Symposium, <https://argudenacademy.org/documents/Integrated-Reporting-for-Public-Sector.pdf?d=2024-09-23-11-26-21> Erişim Tarihi: 6.4.2026.

- Bhullar, P., Bhatnagar, C. S. ve Sahoo, S. (2026). Evolving role of integrated reporting in sustainability and governance practices: a bibliometric analysis and future research insights. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 1-28.
- De Villiers, C., Venter, E. ve Hsiao, P. (2017). Integrated reporting: Background, measurement issues, approaches and an agenda for future research, *Accounting & Finance*, 57(4), 937-959.
- Garlatti, A., Iacuzzi, S., Dokalskaya, I. ve Pericolo, E. (2024). Integrated reporting and its pluralistic perspective: Promoting public value and accountability in public sector accounting? *Public Money & Management*, 44(8), 685-695. <https://doi.org/10.1080/09540962.2024.2398769>
- Gray, R. (2006). Social, environmental and sustainability reporting and organisational value creation? Whose value? Whose creation?. *Accounting, auditing & accountability journal*, 19(6), 793-819.
- Guthrie, J., Manes-Rossi, F. ve Orelli, R. L. (2017). Integrated reporting and integrated thinking in Italian public sector organisations. *Meditari Accountancy Research*, 25(4), 553-573. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2017-0151>
- Hecimovic, A. ve Martinov-Bennie, N. (2023). Audit report construction: public sector organisation perspectives within a non-financial information context. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 35(2), 172-191.
- IIRC (2021). "Framework about the IIRC", Issue January, available at: <https://integratedreporting.org/wpcontent/uploa> Erişim Tarihi: 6.4.2026.
- IIRC (2013). "The International <IR> Framework", <https://integratedreporting.org/wpcontent/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> Erişim Tarihi: 6.4.2026.
- Kaymak, G. ve Serçemeli, M. (2019). Faaliyet Raporlarının Entegre Raporlamaya Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 62-76.
- Kaymak, G. ve Serçemeli, M. (2020). Faaliyet Raporlarının Entegre Raporlamaya Uygunluğu Üzerine Bist Sürdürülebilirlik Endeksi'nde Yer Alan Şirketlerde Bir Araştırma. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 239-260.
- Koçdemir, M. (2020). Mali Bilgi Sunumu Açısından Türkiye'deki Kamu İdareleri Faaliyet Raporlarının Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 41, 246-272. <https://doi.org/10.30794/pausbed.740378>
- Küçükaycan, D. (2020). Yönetmelik Hesap Verebilirlik Perspektifinden Kamuda Yönetim Aracı Olarak Türkiye'de Program Bütçe Sisteminin Değerlendirilmesi, *ETÜ Sentez İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, DOI: 10.47358/sentez.2020.8, Sayı: 2, ss. 21-36.
- Küçükaycan, D. (2021). "Kamusal Değer Yönetimi ve Bütçeleme: Kavramsal Açısından Bir Değerlendirme", *İktisadi ve İdari Bilimler Akademik Araştırma ve Değerlendirmeler*, Editör: Gülsün İşseveroğlu, Serüven Yayınevi, ISSN: 978-625-7721-39-4, ss.63-92, İzmir.
- Küçükaycan, D. (2022). "Program Bütçenin Kamuda Stratejik Yönetim Anlayışına Etkileri", *Finans ve Ekonomi Politika ve Anlayışlarına Teorik Çıkarımlar*, Editör: Şahin Karabulut, Ekin Yayınevi, Sayfa Aralığı: 299-312, ISBN: 978-625-8235-88-3.
- Manes-Rossi, F. (2018). Is integrated reporting a new challenge for public sector entities?. *African Journal of Business Management*, 12(7), 172-187.
- Mohammed, N. F., Islam, M. S., Lokman, N., Halim, N. H. A. ve Yusof, F. (2023). Benefits and Obstacles of Integrated Reporting in the Public Sector. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*.
- Moore, M. H. (1995). *Creating Public Value: Strategic Management in Government*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Muravu, N. (2021). Strategic performance measurement and management in the public sector: Indispensable role of performance measures. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, 23(1), 48-73.
- Türkiye Cumhuriyeti. (2003, 10 Aralık). 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. Resmi Gazete (Sayı: 25326).

KAMU MALİYESİNDE KURAMDAN POLİTİKAYA: GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

- Türkiye Cumhuriyeti. (2021, 22 Nisan). Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete (Sayı: 31462).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2022, 1 Ocak). Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Faaliyet Raporlarının Performans Esaslı Program Bütçe Esaslarına Uygun Şekilde Hazırlanması Hakkında Usul ve Esaslar.
- Zorio-Grima, A. ve Hancu-Budui, A. (2026). Integrated Reporting in the Public Sector: Theoretical Foundations and Determinants of Quality. Business Strategy and the Environment.

Bölüm 3

BRICS-T ÜLKELERİNDE MALİYE POLİTİKASI ARAÇLARI VE GELİR DAĞILIMI: BİR NEDENSELLİK ANALİZİ

Hatice ALTINOK¹

Giriş

Bir ülkedeki gelir grupları arasındaki gelir dağılımı, ekonominin başlangıcından beri araştırılan bir konudur. Her iktisadi düşüncenin bu konu üzerindeki fikirleri aynı olmasa da, gelir dağılımı hakkında bir fikri olduğu söylenebilir. Klasik iktisadi düşünceden günümüze kadar gelir dağılımı hakkındaki teoriler farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır. A. Smith, D. Ricardo ve R. Malthus gibi klasik iktisatçılar, gelir dağılımını emek, sermaye ve toprak arasında fonksiyonel bir gelir dağılımı çerçevesinde incelemiştir. Ricardo gelir dağılımındaki bölüşümü azalan verimler ve rant teorisi ile açıklarken, Smith ise ücret, nüfus ve sermaye arasındaki ilişkiyle ortaya koymuştur. Marksist iktisadi düşünce, klasik iktisadın düşüncesini eleştirerek gelir dağılımındaki bölüşümü sermaye birikimi, işsizlik ve kâr oranları üzerinden açıklamıştır (Ricardo, 1997; Ersezer, 2004; Ulutürk ve Ersezer, 2005). Neoklasik iktisat ise tam rekabet koşulları altında üretim faktörlerinin marjinal verimliliklerine göre pay alınması gerektiğini ve böylece gelir dağılımında adaletin sağlanabileceğini savunmuştur (Öztürk, 2010). Keynesyen yaklaşım, gelir dağılımında adaleti istihdam, faiz oranları ve devlet müdahalesiyle ilişkilendirmiştir (Alkın, 1969). Neo-Keynesyenler, Keynesyen iktisadın düşüncesini geliştirerek fiyat, ücret katılığı ve enflasyon süreci üzerinden gelir dağılımındaki adaleti açıklamıştır (Ataman, 1996). 1980'den sonra gelir dağılımı literatüründe teorik çalışmalar devam etmiş, bununla birlikte bu tarihten itibaren ampirik çalışmalarda önem kazanmıştır.

Devletlerin ekonomi politikalarını oluştururken temel amacı birey refahının artışı sağlamaktır (Çanakçı, 2021). Bireylerin ya da toplumun refahının

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mali İktisat AD, haltinok@anadolu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1093-403X

ile vergi politikalarının kamu harcama sınırlarının üzerindeki etkilerini politika yapıcılar eşzamanlı yönetmeye çalışmalıdırlar.

Kaynakça

- Alesina, A., & Rodrik, D. (1994). Distributive politics and economic growth. *Quarterly Journal of Economics*, 109(2), 465–490.
- Alkın, E. (1969). Keynesyen gelir dağılımı teorisi ve Kaldor modeli. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 29(1-4).
- Ataman, B. C. (1996). Neo-Keynesçi bölüşüm teorisi: ücret-fiyat sarmalı ve gelirler politikası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51(01).
- Bayar, A. A., Günçavdı, Ö., & Levent, H. (2020). Türkiye’de Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri. *İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü Politika Raporu*, 2, 1-60.
- Ceyhan, T., Köstekçi, A., & Göv, A. (2021). The impact of economic size of government on income distribution: Evidence from OECD countries. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 655-676.
- Çanakçı, M. (2021). Ekonomik Kalkınmada Toplumsal Refahın Önemi: Kamu Politikası Önerileri. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 11-19.
- Çırak, A. N. (2024). Gelir Dağılımı Adaletsizliğinin Vergiler Üzerinden İncelenmesi: Panel Granger Nedensellik Analizi. *Efil Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(4).
- Çiçek, H. G., & Yavuz, İ. S. (2014). Vergi-harcama paradoksu: Türkiye’de belediyeler üzerine bir araştırma. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 23(4), 17-31.
- Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1460.
- Dzingirai Canicio, T. Z. (2014). Causal relationship between government tax revenue growth and economic growth: A case of Zimbabwe (1980-2012). *Journal Of Economics And Sustainable Development*, 5(17), 10-21.
- Efeoğlu, R. (2023). Dolaylı ve dolaysız vergilerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 60(665).
- Ekici, M. S. (2009). Vergi gelirlerini etkileyen ekonomik ve sosyal faktörler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 200-223.
- Ersezer, D., & Ulutürk, S. (2004). Türkiye’de 1980 sonrası dönemde kamu harcamalarının gelir dağılımı üzerine etkileri. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, (46), 149.
- Günel, Ö. (2019). *Gelir dağılımı adaletsizliği ve Türkiye’de yoksullukla mücadele politikalarının etkinliği* (Master’s thesis, Marmara Üniversitesi).
- Hummel, C. A., & Seiferling, M. (2015). Income Inequality, Fiscal Decentralization, and Transfer Dependency. *Inequality and Fiscal Policy. International Monetary Fund*.
- Ilaboya, O. J., & Ohonba, N. (2013). Direct versus indirect taxation and income inequality. *European Journal of Accounting Auditing and Finance Research*, 1(1), 1-15.
- Kaya, A., & Demirgil, B. (2025). Gelir dağılımı adaletsizliği ve insani gelişme: türkiye üzerine ampirik bir inceleme. *Journal of Academic Opinion*, 88-95.
- Martinez-Vazquez, J., Moreno-Dodson, B., & Vulovic, V. (2012). The impact of tax and expenditure policies on income distribution: Evidence from a large panel of countries. *Andrew Young School of Policy Studies Research Paper Series*, (12-30).
- Meltzer, A. H., & Richard, S. F. (1981). A rational theory of the size of government. *Journal of Political Economy*, 89(5), 914–927.
- Ocran, K. F., & Fumey, A. (2023). Household spending and income inequality: examining the effects of a consumption-based tax in Ghana. *Ghanaian Journal of Economics*, 11(1), 11-25.
- Oueslati, W., Zipperer, V., Rousselière, D., & Dimitropoulos, A. (2017). Energy taxes, reforms and income inequality: An empirical cross-country analysis. *International Economics*, 150, 80-95.

- Öztürk, N. (2010). Klasik ve neoklasik iktisatta gelir bölüşümü, *Çalışma ve Toplum*, 1(24), 1-24.
- Persson, T., & Tabellini, G. (1994) Is inequality harmful for growth?, *American Economic Review*, 84(3), 600–621.
- Pesaran, M. H. (2004) General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels. Cambridge: Faculty of Economics, University of Cambridge, *Cambridge Working Papers in Economics* No: 0435.
- Pesaran, M. H. (2007) A simple panel unit root test in the presence of cross sectional dependence, *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Ricardo, D. (2007). *Ekonomi politiğin ve vergilendirmenin ilkeleri*. Belge Uluslararası Yayıncılık.
- Siami-Namini, S., Muhammad, D., & Fahimullah, F. (2018). The short and long run effects of selected variables on tax revenue-a case study, *Applied Economics and Finance*, 5(5), 23-32.
- Susam, N. (2015). *Kamu Maliyesi Temel Kavram ve Esaslar*. Beta Yayıncılık: İstanbul.
- Terzi, H., & Oltutular, S. (2006). Harcama-vergi geliri hipotezi: Türkiye örneği, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2), 1-18.
- Teyyare, E., & Sayaner, K. (2018). Türkiyede gelir eşitsizliğinin maliye politikası araçları ve kurumsal faktörler açısından analizi ve çözüm önerileri, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 309-334.
- Tsitouras, A., & Papapanagos, H. (2025). The relationships between economic freedom, income inequality, and economic growth: empirical evidence from an asymmetric analysis in the case of Greece, *Portuguese Economic Journal*, 24(3), 419-454.
- Vanhoudt, P. (1997). Do labor market policies and growth fundamentals matter for income inequality in OECD countries?: Some empirical evidence, *Staff Papers*, 44(3), 356-373.
- Voto, T. P., & Ngepah, N. (2025). Persistent income inequality in Sub-Saharan Africa: the role of institution index and effective VAT, *Economies*, 13(3), 81.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2017). *Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı* (3. Baskı 2020).
- Yulianita, A., & Hidayat, A. (2025). The effect of fiscal decentralization and monetary policy on economic resilience in Indonesia: a panel data, *Theoretical & Applied Economics*, 32(3).

Bölüm 4

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SERVET EŞİTSİZLİĞİ İLİŞKİSİ: TÜRKİYE ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Nurten DAŞKAYA¹

Giriş

Küresel iklim değişikliği, ormansızlaştırma, arazi kullanımındaki değişiklikler, fosil yakıt tüketilmesi ve sanayi faaliyetleri sonucunda atmosfere salınan sera gazı birikimlerinin hızla yükselmesi ve buna bağlı olarak güçlenen sera etkisinin yerküre yüzey sıcaklıklarını artırması şeklinde tanımlanmaktadır. İnsanların atmosfere saldıkları sera gazları iklim değişikliğinin ana nedeni olarak görülmektedir. Sanayileşme, enerji tüketimindeki artışa bağlı olarak insan faaliyetlerinin bu alanlara yoğunlaşması, sera gazı emisyonlarının artmasına neden olmaktadır. Özellikle iklim değişikliği, küresel sıcaklıkların yükselmesine, daha şiddetli fırtınalara, kuraklıkların artmasına, deniz seviyesinin yükselmesine, biyolojik çeşitliliğin azalmasına, gıda güvensizliğine ve daha büyük sağlık risklerine yol açmaktadır. İklim değişikliğinin bu etkilerine en çok maruz kalanlar ise sıcak bölgelerde yaşayan ve ekonomik anlamda daha güçsüz olan toplumlar ve ülkeler olmaktadır.

Son dönemde iklim değişikliğinin ortaya çıkardığı bu risklerin eşitsiz dağılımı, iklim değişikliği ile ekonomik eşitsizlik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaları arttırmıştır. Ekonomik eşitsizlik gelir, servet ve tüketim eşitsizliği olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurlar arasında servet eşitsizliği, servetin birikmiş varlıkları, nesiller arası aktarımları ve uzun vadeli ekonomik gücü temsil etmesi nedeniyle önem arz etmektedir. Dünyada servet eşitsizliği artmaya devam etmektedir. Servet eşitsizliğinin artmasının birçok nedeni olmakla birlikte iklim değişikliğinin etkisi göz ardı edilmemelidir. Günümüzde iklim değişikliği ve servet eşitsizliği en önemli küresel sorunlar arasında yer almaktadır. Bu çalışma söz konusu iki durum arasındaki ilişkiyi incelenmekte ve iklim değişikliğinin

¹ Dr. Öğr.Üyesi, Hakkari Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bütçe ve Mali Planlama AD, nurentendaskaya@hakkari.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5434-7734

sokulması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda şu stratejik adımlar atılmalıdır: Karbon ve enerji vergileri, enerji ve temel tüketim mallarının fiyatlarını artırarak özellikle düşük gelirli haneler üzerinde daha ağır bir yük oluşturabilir. Vergi gelirlerinin yeniden dağıtımı yoluyla yoksul hanelerin korunması sağlanabilir (34). Devletler, iklim değişikliğine karşı en savunmasız durumda olan yerel kırılgan grupları ve küçük üreticileri doğrudan ekonomik sübvansiyonlarla desteklemelidir. Aksi takdirde, yeşil dönüşüm maliyetlerinin en yoksul kesimlere yüklenmesi, iklim krizini çözmek yerine, yoksulluğu kronikleştirecek ve küresel servet eşitsizliğini daha da arttıracaktır.

Kaynakça

1. Hyman, D.N. (2005). *Public finance: A contemporary application of theory to policy*. Thomson/ South Western, 2005, p.720
2. Sun, H., Wu, Y., Wang, X., & Wang, R. Did you miss the ride? Housing boom and household wealth in China. *Journal of Regional Science*, 2025; 65(3), 654-677.
3. Dünya Eşitsizlik Raporu, 2026.(online) https://wir2026.wid.world/www-site/uploads/2026/01/World_Inequality_Report_2026.pdf (Accessed: 16th January 2026)
4. Credit Suisse International Annual Report 2024, (online) file:///Users/apple/Downloads/csi-annual-report-2024.pdf (Accessed: 30th January 2026)
5. Akçakaya, A., Utku S., Demircan, M., Demir., Atay., Eskioğlu. Yeni Senaryolar ile Türkiye İklim Projeksiyonları ve İklim Değişikliği. Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı; 2025; <https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-degisikligi.aspx> p.5
6. Brusseau, M. L., Ramirez-Andreotta, M., Pepper, I. L., & Maximillian, J. (2019). Environmental impacts on human health and well-being. In *Environmental and pollution science*. 2019; 477-499. Academic Press.
7. Karameşe, Ö. İklim Krizi ve Etkileri: Neler Yapılabilir?, (online); 2024; <https://www.enocta.com/blog/iklim-krizi-ve-etkileri-neler-yapilabilir>, (Accessed: 18th May 2026)
8. United Nations, Causes and Effects of Climate Change, (online) <https://www.un.org/en/climate-changehttps://www.un.org/en/climatechange/science/causes-effects-climate-change> (Accessed: 18th March 2026)
9. Pekin, M. A. (2006). Ulaştırma sektöründen kaynaklanan sera gazı emisyonları, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul.
10. Kılınçarslan, T. B. (2020). İşletmelerin sosyal sorumlulukları bağlamında sera gazı beyanlarının raporlanması ve güvence denetimi: Türkiye'deki farkındalığın araştırılması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
11. German National Academy of Sciences Leopoldina. (2021). Climate change: causes, consequences and possible actions (Version 1.1). German National Academy of Sciences Leopoldina, (online) https://www.leopoldina.org/fileadmin/Migrierte_Daten/Publikationen/Dokumente/Factsheet_Klimawandel_1.1_EN_web.pdf?utm_source (Accessed: 25th March 2026)
12. Climate Watch. (online) https://www.climatewatchdata.org/data-explorer/historical-emissions?historical-emissions-data-sources=climate-watch&historical-emissions-end_year=1991&historical-emissions-gases=all-ghg%2Cco2&historical-emissions-regions=All%20Selected&historical-emissions-sectors=total-including-lulucf%2Ctotal-including-lulucf&historical-emissions-start_year=1990&page=1, (Accessed: 11th March 2026).
13. Guivarch C, Taconet N, Méjean A (2021) Linking climate and inequality. Finance & Development, International Monetary Fund Publication. <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/>

- issues/2021/09/ climate-change-and-inequality-guivarch-mejean-taconet.
14. Bothe, P., Chancel, L., Gethin, A., & Mohren, C. Global Inequality by 2050: The Role of Redistribution and Climate Change; 2026; halshs-05620341
 15. Chancel, L., Mohren, C., Bothe, P., & Semieniuk, G. Climate change and wealth inequality: A literature review and numerical insights; 2024; halshs-04934567
 16. Hacıimamoglu, T., Sungur, O., Yildirim, K., & Yapar, M. (2025). Rethinking the Climate Change–Inequality Nexus: The Role of Wealth Inequality, Economic Growth, and Renewable Energy in CO2 Emissions. *Sustainability*; 2025; 17(8), 3335.
 17. Diffebaugh, N. S., & Burke, M. Global warming has increased global economic inequality. *Proceedings of the National Academy of Sciences*; 2019; 116(20), 9808-9813.
 18. Hubacek, K., Baiocchi, G., Feng, K., Muñoz Castillo, R., Sun, L., & Xue, J. (2017). Global carbon inequality. *Energy, Ecology and Environment*; 2017; 2(6), 361-369.
 19. Alizadeh, Mohammad Reza, et al. "Increasing heat-stress inequality in a warming climate." *Earth's Future*: e2021EF002488; 2022; 10(2), <https://doi.org/10.1029/2021EF002488>
 20. Raiten, D. J., & Bremer, A. A. Exploring the intersection of climate/environmental change, food systems, nutrition, and health: global challenge, opportunity, or both?. *The American journal of clinical nutrition*; 2023; 117(2), 224-226.
 21. Sheng, X., Chisadza, C., Gupta, R., & Pierdzioch, C. Climate shocks and wealth inequality in the UK: evidence from monthly data. *Environmental Science and Pollution Research*; 2023; 30(31), 77771-77783
 22. Bosker, E. M., Garretsen, H., Marlet, G., & van Woerkens, C. Nether Lands: Evidence on the price and perception of rare flood disasters; 2014; CEPR Discussion Papers 10307
 23. Rentschler, J., Salhab, M., & Jafino, B. A. Flood exposure and poverty in 188 countries. *Nature communications*; 2022; 13(1), 3527.
 24. Knight, K. W., Schor, J. B., & Jorgenson, A. K. Wealth inequality and carbon emissions in high-income countries. *Social Currents*; 2017; 4(5), 403-412.
 25. BP (2023). *Statistical Review of World Energy* (71st edition)
 26. Aydoğdu, H.M. İklim Değişikliğinin Sosyal ve Ekonomik Yapı Üzerine Etkilerinin Genel Değerlendirmesi; Güngör, B (Ed), *Sürdürülebilir Gelecek İçin İklim Perspektifleri içinde*. Özgür Yayınevi; 2024; DOI: 10.58830/ozgur.pub564.c2270
 27. TÜİK, Sera Gazı Emisyon İstatistikleri 1990-2024, (online), <https://veriportali.tuik.gov.tr/press/58000>, (Accessed: 13th March 2026).
 28. Kızılkaya, O., & Mike, F. İklim Değişikliğinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*; 2023; 57.
 29. AFAD. (2021–2023). *Afet Sonrası Sosyal Etki Değerlendirme Raporları*.
 30. Özdemir, Z.B. (2021). İklim Krizi ve Türkiye, *Kriter Siyaset ve Ekonomi Dergisi*, <https://kriter-dergi.com/siyaset/iklim-krizi-ve-turkiye>
 31. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017, Sıfır Atık El Kitapçığı, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/sifir-atik/icerikler/k-tapc-k-2017-1-20180129130757.pdf>
 32. İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030), [https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/files/%C4%B0iklim%20De%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fi%20Azalt%C4%B1m%20Stratejisi%20ve%20Eylem%20Plan%C4%B1%20\(2024-2030\).pdf](https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/files/%C4%B0iklim%20De%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fi%20Azalt%C4%B1m%20Stratejisi%20ve%20Eylem%20Plan%C4%B1%20(2024-2030).pdf)
 33. Uyduranoğlu, A. (online) <https://www.aa.com.tr/tr/yesilhat/iklim-degisikligi/iklim-krizi-ayni-bolgedeki-gelir-seviyesi-dusuk-kesimi-daha-cok-etkiliyor/1828637> ((Accessed: 25th March 2026)
 34. Ohlendorf, N., Jakob, M., Minx, J. C., Schröder, C., & Steckel, J. C. (2021). Distributional impacts of carbon pricing: A meta-analysis. *Environmental and Resource Economics*; 2021; 78(1), 1-42.

Bölüm 5

KAMU MALİYESİNDE YEŞİL DÖNÜŞÜMÜN BÜTÇE SÜRECİNE YANSIMASI: ULUSLARARASI DENEYİMLER VE TÜRKİYE'NİN MEVCUT DURUMU

Emine AYRANCI BAĞRIAÇIK¹
Sevi DOKUZOĞLU²

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG), 2015 yılında 193 ülke tarafından kabul edilmiştir. Bu çerçevede, SDG'ler ile uyumlu kamu politikaları önem kazanmış ve sonuç odaklı bütçeleme uygulamaları ön plana çıkmıştır. Politika yapıcılar, sonuç odaklı bütçeleme uygulamaları ile toplumsal cinsiyet eşitliği, yoksulluğun azaltılması, sosyal refahın artırılması, çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ile mücadele gibi hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının tahsisini gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır (Battersby vd., 2021).

Ekolojik açıdan başlıca küresel sorunlar; iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, atmosferik, karasal ve denizel kirlilik, yaygın ormansızlaşma ile önemli ölçüde toprak bozulmasıdır. Söz konusu sorunlar birbiriyle bağlantılı ve birbirini tetikleyen niteliktedir. 2015 yılında kabul edilen Paris İklim Anlaşması, ülkeleri küresel ortalama sıcaklık artışını sanayi öncesi döneme kıyasla 2°C'nin altında tutmaya ve mümkünse 1,5°C ile sınırlandırmaya yönelik önlemler alma ve politika geliştirme konusunda taahhüt altına sokmuştur. Bununla birlikte, bu hedefler önemli zorluklar içermektedir. Nitekim, Dünya'nın ortalama yüzey sıcaklığı, 19. yüzyıldan bu yana en az 1,0°C artmıştır. Küresel ısınmanın 1,5°C ile sınırlandırılabilmesi, insan kaynaklı net karbondioksit (CO₂) emisyonlarının 2030 yılına kadar 2010 seviyelerine göre yaklaşık %45 oranında azaltılması (yıllık

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat AD, emineayranci@osmaniye.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6258-4214

² Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Maliye Teorisi AD, sdokuzoglu@mku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2888-4755

biçimi yoktur. Her ülke kendi sosyal, mali ve hukuki sistemine göre çevresel politikalarını yansıtan bir sistem oluşturmaktadır. Ancak küresel uygulamalara bakıldığında; yeşil bütçe etiketlemesi, çevresel etki değerlendirmesi, çevresel vergiler ve teşvikler, yeşil harcamaların incelenmesi gibi yöntemlerin ülkeler tarafından benimsendiği görülmektedir.

Türkiye’de yeşil bütçe uygulamaları henüz tam anlamıyla hayata geçirilememiştir. Ancak bu konudaki en önemli adım 2021 yılında uygulanmaya başlanan “Performans Esaslı Bütçe” sistemidir. Bu sistem çevresel ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarının devlet bütçesi ile entegrasyonunun sağlanması için uygun bir ortam sunmaktadır. Aynı yıl yeşil dönüşümün finansmanını sistematik bir hale getirmek amacıyla “Sürdürülebilir Finansman Çerçevesi” yayınlanmıştır. Ayrıca, Avrupa Birliği standartlarıyla uyumlu olarak hazırlanan “Türkiye Yeşil Taksonomisi” mevzuatının 2026 yılı içerisinde yürürlüğe girmesi hedeflenmektedir. Diğer taraftan, Temmuz 2025’te yürürlüğe giren İklim Kanunu ile Emisyon Ticaret Sistemi’nin (ETS) yasal altyapısı tesis edilmiş ve bu sistemden elde edilecek gelirlerin doğrudan iklim değişikliğiyle mücadele ve yeşil dönüşüm faaliyetlerinde kullanılmak üzere bütçeye özel gelir olarak kaydedileceği hükme bağlanmıştır. Türkiye’nin yeşil bütçe uygulaması konusunda önemli adımlar attığı ancak söz konusu yasal ve idari adımlara rağmen, yeşil bütçe sistemine geçebilmesi için önemli düzenlemelerin yapılması gerektiği açıktır. Bu konudaki en önemli eksiklik çevresel harcamaların ölçülememesi ve bütçe içerisinde ayrıntılı bir şekilde izlenememesidir.

KAYNAKÇA

- Andersen, M. S., & Massa, I. (2000). Ecological modernization—Origins, dilemmas and future directions. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 2(4), 337–345.
- Armağan, A. (2023). Yeşil bütçeleme yaklaşımı: Türkiye’de uygulanabilirliği. *Scientific Journal of Finance and Financial Law Studies*, 3(1), 1-22.
- Avcı, M. (2022). OECD ülkelerinde yeşil bütçe girişimleri ne durumda? Kanıtların değerlendirilmesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 20(46), 885-914.
- Battersby, B., Blazey, A., Bova, E., Lelong, M., Pojar, S., Rentería, C., & Tim, T. (2021). *Green budgeting: Towards common principles*. Publications Office of the European Union.
- Beder, S. (2011). Environmental economics and ecological economics: The contribution of interdisciplinarity to understanding, influence and effectiveness. *Environmental Conservation*, 38(2), 140–150.
- Boston, J. (2020). Transforming the economy: Why a ‘green recovery’ from Covid-19 is vital. *Policy Quarterly*, 16(3), 62–66.
- Bush, S. R., & Spaargaren, G. (2024). Ecological modernization theory. C. Overdevest (Ed.), *Elgar encyclopedia of environmental sociology* içinde (ss. 183–188). Edward Elgar Publishing.
- Buttel, F. H. (2000). Ecological modernization as social theory. *Geoforum*, 31(1), 57–65.
- Costanza, R. (1991). Ecological economics: A research agenda. *Structural Change and Economic Dynamics*, 2(2), 335–357.

- Costanza, R., Daly, H. E., & Bartholomew, J. A. (1991). Goals, agenda, and policy recommendations for ecological economics. R. Costanza (Ed.), *Ecological economics: The science and management of sustainability* içinde (ss. 1–20). Columbia University Press.
- Cropper, M. L., & Oates, W. E. (1992). Environmental economics: A survey. *Journal of Economic Literature*, 30(2), 675–740.
- Esty, D. C., & Porter, M. E. (2005). National environmental performance: An empirical analysis of policy results and determinants. *Environment and Development Economics*, 10(4), 391–434.
- European Commission. (2023). *Green budgeting in the EU: Key insights from the 2023 European Commission survey of green budgeting practices*. https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/40851e31-78eb-43fe-8e6d-a08fa4105638_en?filename=2023%20Green%20Budgeting%20survey%20key%20findings.pdf
- European Commission, IMF, & OECD. (2021). *Green budgeting: Towards common principles*. European Commission.
- Fernandez, A., Tripathi, A., & Magazi, G. (2024). *Developing a framework for climate budget tagging*. France Government. (2020). *Report on the environmental impact of the central government budget*.
- Goldstein, J., & Tyfield, D. (2018). Green Keynesianism: Bringing the entrepreneurial state back in(to question)? *Science as Culture*, 27(1), 74–97.
- Gonguet, F., Wendling, C., Aydin, O., & Battersby, B. (2021). *Climate-sensitive management of public finances—“Green PFM”* (IMF Staff Climate Note 2021/002). International Monetary Fund.
- Harris, J. M. (2013, February). *Green Keynesianism: Beyond standard growth paradigms* (Working Paper No. 13-02). Global Development and Environment Institute, Tufts University.
- Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2021). *Republic of Turkey – Sustainable finance framework*.
- Hovardas, T. (2016). Two paradoxes with one stone: A critical reading of ecological modernization. *Ecological Economics*, 130, 1–7.
- İklim Değişikliği Başkanlığı. (2025). *İklim Değişikliği Başkanlığı 2025 yılı faaliyet raporu*. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.
- İklim Kanunu. (2025). İklim değişikliği kanunu (Kanun No. 7552). *T.C. Resmî Gazete* (32951, 9 Temmuz 2025).
- İktisadi Kalkınma Vakfı [İKV]. (2021). *AB yeşil mutabakatı: Temel unsurları ve yol haritası*. İKV Yayınları.
- İnneci, A. (2024). Küresel iklim değişikliği ile mücadelede sınırda karbon düzenlemesi. M. Kurt (Ed.), *Maliyede ileri araştırmalar* içinde (ss. 99–110). Yaz Yayınları.
- Nalbant Efe, G. (2025). İklim değişikliğiyle mücadelede maliye politikası: Türkiye için emisyon ticaret sistemi ve karbon vergisi seçenekleri. *Maliye ve Finans Yazıları*, 40(Özel Sayı), 44–70.
- Oates, W. E., & Baumol, W. J. (1975). The instruments for environmental policy. E. S. Mills (Ed.), *Economic analysis of environmental problems* içinde (ss. 95–132). National Bureau of Economic Research.
- OECD. (2019). *Budgeting for outcomes*. <http://www.oecd.org/gov/budgeting/performance-results-meeting-2019.htm>
- OECD. (2020). *OECD green budgeting framework (Highlights)*. <http://dx.doi.org/www.oecd.org/environment/green-budgeting/OECD-Green-Budgeting-Framework-Highlights.pdf>
- OECD. (2021a). *Green budgeting in OECD countries*. OECD Publishing.
- OECD. (2021b). *Green budget tagging: Introductory guidance & principles*. OECD Publishing.
- OECD. (2024). *Green budgeting in OECD countries 2024*. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/04/green-budgeting-in-oecd-countries-2024_3c771827/9ae-a61f0-en.pdf
- Özçelik, Ö. & Özcan, S. E. (2024). Yeşil bütçeleme: Sürdürülebilir kalkınma için mali politika aracı. M. Kurt (Ed.), *Maliyede ileri araştırmalar* içinde (ss. 149–173). Yaz Yayınları.
- Özdemir, H. (2025). Kamu maliyesinde yeşil dönüşüm: Yeşil bütçe etiketleme uygulamaları ve Türkiye'ye yönelik politika önerileri. *Sayıştay Dergisi*, 36(138), 545–573.
- Pigou, A. C. (1932). *The economics of welfare* (4. baskı). Macmillan.

KAMU MALİYESİNDE KURAMDAN POLİTİKAYA: GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

- Richardson, T. (2017). Ecological modernization: Theory and the policy process. *Business, organized labour and climate policy* içinde (ss. 22–46). Edward Elgar Publishing.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB]. (2025). *2026-2028 dönemi bütçe hazırlama rehberi*.
- Tepekule, U. & Köslü, G. (2023). Yeşil bütçeleme yaklaşımı ve performans esası program bütçe uygulaması: Türkiye için bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (59), 373-406.
- Upadhyay, G., & Tiwari, S. (2025). *Analysing green budget frameworks: Lessons from global practices* [Briefing note]. Institute for Energy Economics and Financial Analysis.
- World Bank. (2018). *Climate public expenditure reviews and green finance tools*.
- Yolal, M. (2025). Avrupa Birliği'nin çevresel ve mali sürdürülebilirlik stratejisi: Yeşil bütçeleme uygulamaları ve yeşil tahviller. *Yönetim ve Ekonomi*, 32(4), 723-745.

Bölüm 6

KÜRESELLEŞME KAPSAMINDA ÇEVRE SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

Sevcan ATAY¹

Giriş

Son yıllarda çevre sorunları giderek büyümekte ve uluslararası kuruluşlar tarafından bu durumun sonuçları giderek daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Bu durumun nedeni, çevre ile ilgili sorunlarının sürekli bireylerin yaşamını tehdit eder hale gelmesidir. Günümüzde dünyada olan iklimin hızla değişmesi, aşırı sıcaklık artışı doğal bitki örtüsündeki değişiklik, buzulların erimeye başlaması, fırtına vb. gibi sorunların büyümesi dünya çapında çoğu ülkenin birlikte karar almasına ve çevreye zarar veren bu sorunların küresel sorunlar olarak görülmesine neden olmuştur. Küreselleşmenin neden olduğu çevre ile ilgili sorunlar 1970 ile 1980'li senelerde küresel açıdan gündeme gelmeye başlamıştır. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yapılan uluslararası bir konferansta toplanılarak ilk kez çevre ile ilgili sorunlar uluslararası düzeyde gündeme getirilmiş ve bu konuda tartışmalar olmuştur. Mevsimlerin değişiklik göstermesi, ozon tabakasındaki incelleme, ormanlara verilen zararın artış göstermesi gibi çevreye zarar veren sorunların farkına varılması ile birlikte çevre ile ilgili tüm dünya ülkeleri sorumluluk almış, uluslararası düzeyde önlemler alınmaya başlanmış ve dünyaya zarar veren bu sorunların çözüme kavuşturulması için küresel boyutta işbirliği sağlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Baykal ve Baykal, 2008, s.1).

Bu makalede, küresel çapta yapılan çalışmalar kapsamında, çevre sorunları üzerinde durulmuş ve bu sorunların çözümü için küresel bağlamda hangi çevresel politikaların uygulandığı anlatılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma, beş ana başlıktan oluşmaktadır. İlk başlıkta, küreselleşmenin tanımı ve tarihçesi hakkında bilgi verilmektedir. İkinci başlıkta, küreselleşmenin ekonomik ve çevresel boyutları ortaya konulmaktadır. Üçüncü başlıkta, çevre tanımı ve küresel çevre sorunları

¹ Öğr. Gör. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Pr., sevcan.atay@nisantasi.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2728-3966

Uluslararası düzeyde kurulan birçok kuruluş çevre sorunlarına yönelik politikalar ve programlar oluşturmakta ve bunlara ev sahipliği yapmaktadırlar. Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ise bu kuruluşlar arasında yer alan kuruluşlardır. Çevre sorunlarının çözümü için; Avrupa Tek Senedi, Maastricht Antlaşması, AB Çevre Eylem Programları, ekonomik politikalar, yeşil vergi ve yeşil bütçe gibi çeşitli politikalar bulunmaktadır. Bu politikaların amacı; bütün ülkelerin daha huzurlu ve sağlıklı bir çevrede yaşamalarını sağlamak ve ekolojik dengeyi korumak, yenilenemeyen kaynakların israf edilmesini önlemek ve çevre kirliliğini azaltmaktır.

Çevre sorunlarına yönelik uygulanan politikalar çevreyi korumaya katkı sağlamaktadır. Ancak bu politikalara rağmen çevre sorunları devam etmekte ve daha kalıcı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda çevre sorunlarına çözüm getirebilmek için tüm dünya ülkelerinin çözüm yollarına yönelik politikaları birlikte belirlemeleri ve uygulamaları gerekmektedir. Ancak sadece çevre sorunlarını belirleyip bu yönde çevresel politikaların geliştirilmesi yeterli değildir. Bu kapsamda uluslararası boyutta çevreye verilen zararın en aza indirilmesini sağlayacak politikaların belirlendikten sonra uygulanması ve uluslararası boyutta bir birlik sağlanmalı ve bu konuda kontrollerin yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktuğ, F. (2020). *Kamu Bütçesi*, İstanbul: BETA.
- Anstoeffer, Mark D. & McDonough, M. (2012), Environment Action Program To Address Nanomaterials and Endocrine Disruptors, *Shook Hardy and Bacon LLP*, 1-10.
- Arikan, Y. (2006). Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü: Metinler ve Temel Bilgiler, Ankara:Bölgesel Çevre Merkezi.
- Aydemir, C. & Kaya, M. (2007). Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 260-282.
- B. Stager, M. (2006), *Küreselleşme*, Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Baumol, W. J. & Oates, W. E. (1998), *The Theory of Environmental Policy, 2nd Edition*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Bayar, F. (2008), Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32(4), 25-34.
- Baykal, H. & diğerleri, (2014), Küreselleşme ve Türkiye'nin Avrupa Birliğine Uyum Yönetimi" *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4).
- Baykal, H. & Baykal, T. (2008), Küreselleşen Dünyada Çevre Sorunları, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(9), 1-17.
- Bozkurt, Y. (2010) *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Çevre Politikalarının Dönüşümü*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Budak, S. (2000), *Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası*, İstanbul:Büke Yayınları Araştırma Dizisi.
- Budak, S. & Yıldırım U. ve Cevher Marin M. (Ed.) (tarih). *Uluslararası Çevre Düzenlemeleri Bağlamında Politika Adalet ve Kalkınma, Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*, İstanbul: Beta Yayınları.

- Çokgezen, J. (2007), Avrupa Birliği Çevre Politikası ve Türkiye, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 23(2), 91-115.
- Dura, C. ve Atik, H. (2014), *Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye*, 4. Baskı, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Durmaz, B. (2004), *Avrupa Birliğinde Çevre Politikası Alanında Muhtemel Müzakere Sürecine Yönelik Gerekli Hazırlıkların Örneklerle Çalışılması*, (Uzmanlık Tezi), Ankara: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği.
- Dündar Y. & Fişne, M. (2002) Avrupa Birliği'nde Çevresel Ekonomik Uygulamalar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 4(2), 119-136.
- Engin, B. (2007), *Avrupa Birliği Özelinde Çevre Politikalarının Etkinliği. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, M. S. & Yenilmez, F. (2017), Türkiye'nin Avrupa Birliği Çevre Politikalarına Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 91-119.
- FEAP, (1993), Fifth Environmental Action Programme, *Official journal of the European Communities*, 138(5).
- Görmez, K (2010). Çevre Sorunları, 3. Baskı, Ankara: Nobel Kitabevi.
- Hammond, C.& Grosse, R. (2003), Rich Man, Poor Man: Resources On Globalization, *Reference Services Review*, 31(3), 2003.
- Jamali, T (2007). *Ekolojik Vergiler (Çevre Vergileri)*, Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Kaypak, Ş. (2010), *Kent ve Çevre Sorunları. Basılı Ders Notları*. Antakya.
- Keleş, R. (1998), *Kent Bilimleri Terimleri Sözlüğü*, Ankara: İmge Yayınları.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (2005), Çevre Politikası, 5. Basım, Ankara: İmge Kitabevi..
- Kılıç, S. (2001), Uluslararası Çevre Hukukunun Gelişimi Üzerine Bir İnceleme, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 131-149.
- Kılıçer, E.(2016), *Yerel Sürdürülebilirlik ve Çevre Yönetimi Bağlamında Çevreye Duyarlı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lerner, B. W. & Lerner, L. (2003), *Küreselleşme ve Yoksulluk: Ekolojik Bir Perspektif*, Çevresel Sorunlar: Temel Birincil Kaynaklar, Gale, Detroit, 2003.
- Mutlu, A. (2002), Çevre Ekonomisi, Politikalar, Uygulamalar ve Türkiye". İstanbul: Marmara Üniversitesi, Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Özdemir, B. (2009), Küresel Kirlenme Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme ve Çevre Vergileri, *Maliye Dergisi*, (156), 1-36.
- SEAP,(2002), Sixth Environmental Action Programme, *Official Journal of the European Communities*, 242(1).
- Şen, H. & Sağbaş, İ (2017). *Vergi Teorisi ve Politikası*, 3.Baskı, Ankara: Barış Arıkan Yayınları.
- Taytak, M. & Meçik, O. (2009), Küresel Çevre Sorunlarına Karşı Uluslararası Yeşil Diyalog, *Uluslararası Davraz Kongresi Küresel Bakış Bildiriler Kitabı*, SDÜ, Isparta, 250-263.
- TEAP, (1983), Third Environmental Action Programme. *Official Journal of the European Communities*, 26(46).
- Ulukent, A. N. (2010). *Avrupa Birliği Çevre Politikaları ve Türkiye, (Yüksek Lisans Tezi)*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaman, K. & Gül, M. (2018), Kuruluşundan Günümüze Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası, *Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2(2), 198-217.
- 11.08.1983 tarih ve 18132 sayılı Çevre Kanunu, Birinci Bölüm, madde.2, Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2872&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Çevre ve Kültür Kuruluşları Dayanışma Derneği (ÇEKÜD), (2023, 1 Nisan), Temel Çevre Sorunları, Erişim Adresi: http://www.cekud.org/site/page.asp?dsy_id=889 .
- SEA, 2023, 2 Mart), Single European Act., (Erişim Tarihi: [http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/SingleEuropeanAct_Crest.pdf].

KAMU MALİYESİNDE KURAMDAN POLİTİKAYA: GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Aktan C. C. (2023, 1 Nisan), Globalleşme, Erişim Adresi: <http://www.belgeler.com/blg/29fn/globallesme>.
(2023, 2 Nisan), 2020'e Kadar AB Çevre Eylem Programı, Erişim Adresi: <http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>
İklim İzi (2022, 19 Ağustos). Bağımsız Sera Gazı Emisyon Takibi, Erişim Adresi: <https://climatetrace.org/>

Bölüm 7

TÜRKİYE’DE KAMU HARCAMALARI PERSPEKTİFİNDEN EĞİTİM VE SAĞLIK POLİTİKALARI

Semra ALTINGÖZ ZARPLI¹
Vusal ABDULLAYEV²

Giriş

Bir ülkenin ekonomik büyümesi ve sosyal refahının artırılması açısından hayati öneme sahip kamu harcamaları arasında sağlık ve eğitimle ilgili harcamalar yer almaktadır. Uzun vadeli ekonomik büyüme, insan sermayesinin geliştirilmesine de katkıda bulunan bu alanlara yapılan yatırımlarla desteklenmektedir. Sağlıklı ve eğitilmiş insan sayısının artması, işgücü verimliliğini artırmakta ve sürdürülebilir büyümenin temel taşını oluşturmaktadır (Todaro ve Smith, 2015).

Gelişmekte olan ülkelerde, kamu harcamaları ile ekonomik göstergeler arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Kamu harcamaları, enflasyon ve bütçe açıkları gibi bir dizi faktör tarafından kısmen belirlenmektedir. Artan enflasyon, kamu harcamalarının finansmanını zorlaştırmakta ve kamu gelirlerinin reel değerini düşürmektedir. Kamu harcamalarını artıran bu eğilim, literatürde Tanzi etkisi olarak bilinmektedir (Altingöz Zarplı, 2023). Türkiye’de son 25 yılda sosyal güvenlik programları, nüfus artışı ve ekonomik büyüme nedeniyle sağlık ve eğitim harcamaları artmıştır.

Son yıllarda kamu harcamalarındaki artışın önemli nedenlerinden biri COVID-19 salgını olmuştur. Salgın sürecinde sağlık hizmetlerine yönelik talebin artması, kamu sağlık harcamalarının ve buna bağlı olarak toplam kamu harcamalarının yükselmesine neden olmuştur. Bu dönemde uygulamaya konulan sosyal destek programları ile sağlık sistemine tahsis edilen kaynakların artırılması,

¹ Doç.Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bütçe ve Mali Planlama AD, semra.altingoz@bilecik.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4597-0193

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Maliye AD, abdullayevvusal721@gmail.com, ORCID iD: 0009-0002-9673-2056

büyüme hedeflerine ulaşmasına ve toplumsal refah düzeyinin yükseltilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Altıngöz Zarpılı, S. (2023). Türkiye’de genel bütçe dengesi ve enflasyon: ARDL sınır testi yaklaşımı. *Maliye ve Finans Yazıları*, 37(120), 263–276.
- Barro, R. J. (2001). Human capital and growth. *American Economic Review*, 91(2), 12–17.
- Bloom, D. E., Canning, D., & Sevilla, J. (2004). The effect of health on economic growth: A production function approach. *World Development*, 32(1), 1–13.
- Catao, L., & Terrones, M. (2005). Fiscal deficits and inflation. *Journal of Monetary Economics*, 52(3), 529–554.
- Grossman, M. (1972). On the concept of health capital and the demand for health. *Journal of Political Economy*, 80(2), 223–255.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *2018 yılı idare faaliyet raporu*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/01175437_MillY_EYitim_BakanlYY_2018_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu_YayYn2.pdf.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2022). Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim 2021–2022. Ankara: MEB.
- OECD. (2021). *Health at a glance 2021: OECD indicators*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2022). *Education at a glance 2022*. Paris: OECD Publishing.
- Sağlık Bakanlığı. (2019). *Sağlıkta dönüşüm programı değerlendirme raporu*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı.
- Sağlık Bakanlığı. (2022). *Sağlık istatistikleri yılı 2022*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı.
- Şen, M. (2023). Kahramanmaraş depremi: Ekonomik etkiler ve kamu maliyesi üzerine bir değerlendirme. Ankara: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı.
- Tatar, M., Mollahaliloğlu, S., Şahin, B., Aydın, S., Maresso, A., & Hernández-Quevedo, C. (2011). *Turkey: Health System Review*. Copenhagen: World Health Organization, European Observatory on Health Systems and Policies.
- Todaro, M. P., & Smith, S. C. (2015). *Economic development* (12th ed.). Harlow: Pearson Education.
- TÜİK. Sağlık harcamaları istatistikleri. [Online] <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16198> [Accessed: 11th June 2026]
- TÜİK. Finans kaynağı ve eğitim düzeylerine göre eğitim harcamaları (2000–2025). <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/54188> <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/53897> [Accessed: 11th June 2026]
- Weil, D. N. (2007). Accounting for the effect of health on economic growth. *Quarterly Journal of Economics*, 122(3), 1265–1306.
- World Bank. (2020). *World development report 2020: Trading for development in the age of global value chains*. Washington, DC: World Bank.
- Yılmaz, K. (2020). Türkiye’de eğitim harcamaları ve insan sermayesi gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(2), 541–564.

Bölüm 8

MALİ SOSYOLOJİ ÇALIŞMALARININ GELİŞİM EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİBLİYOMETRİK BİR ARAŞTIRMA

Aytül BİŞGİN¹

Giriş

Mali sosyoloji, devletin mali yapısı ile toplumsal, siyasal ve ekonomik ilişkiler arasındaki etkileşimi inceleyen disiplinlerarası bir araştırma alanıdır. Özellikle vergilendirme süreçleri, kamu gelirlerinin oluşumu, mali kapasite, yeniden dağıtım mekanizmaları, kamu harcamaları ve devlet-toplum ilişkileri mali sosyolojinin temel inceleme alanları arasında yer almaktadır. Mali sosyoloji yaklaşımına göre mali yapılar yalnızca ekonomik işlevler üstlenen araçlar değildir; aynı zamanda toplumsal güç ilişkilerini, siyasal kurumları ve tarihsel dönüşümleri şekillendiren önemli unsurlar arasında bulunmaktadır. Bu nedenle mali sosyoloji literatürü, kamu maliyesi, sosyoloji, siyasal ekonomi, tarih ve kamu yönetimi gibi farklı disiplinlerin kesişiminde gelişen çok boyutlu bir araştırma alanı niteliği taşımaktadır.

Mali sosyolojinin teorik temelleri büyük ölçüde Joseph A. Schumpeter'in 1918 yılında yayımlanan "The Crisis of the Tax State" çalışmasına ve Rudolf Goldscheid'in erken dönem mali devlet analizlerine dayanmaktadır. Schumpeter (1991), mali yapıların devletin tarihsel dönüşümünü anlamada temel araçlardan biri olduğunu ileri sürmüş ve "vergi devleti" kavramını mali sosyolojinin merkezine yerleştirmiştir. Schumpeter'e göre kamu gelirleri ve vergilendirme süreçleri yalnızca ekonomik ilişkileri değil, aynı zamanda devletin toplumsal ve siyasal karakterini de şekillendirmektedir. Goldscheid ise 1917 yılında geliştirdiği yaklaşımında devletin mali krizlerinin toplumsal yapı üzerindeki etkilerine dikkat çekmiş ve mali sistemlerin toplumsal dönüşüm süreçleriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda mali sosyoloji yaklaşımı,

¹ Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik AD, aytulbisgin@gmail.com; ORCID iD: 0000-0003-2488-3541

Martin, Joseph A. Schumpeter, Rudolf A. Musgrave ve Charles Tilly gibi isimlerin hem atıf düzeyleri hem de bağlantı güçleri bakımından alanın gelişiminde merkezi bir rol üstlendikleri görülmüştür. Bunun yanında ortak yazarlık analizinde bazı yazar kümelerinin birbirleriyle yoğun iş birliği içerisinde olduğu belirlenmiş; bu durum mali sosyoloji alanının kolektif bilgi üretimine dayalı bir gelişim gösterdiğini ortaya koymuştur. Ülke ve kurum analizleri incelendiğinde ise Amerika Birleşik Devletleri (United States of America), İngiltere (England) ve Almanya (Germany) merkezli çalışmaların literatürde önemli bir ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. Kurumsal düzeyde ise University of California San Diego, King's College London ve Universität Erfurt gibi üniversitelerin mali sosyoloji araştırmalarında öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, mali sosyoloji literatürünün özellikle Batı merkezli akademik çevrelerde yoğunlaştığını göstermektedir.

Anahtar sözcük analizleri değerlendirildiğinde ise literatürde “fiscal sociology (mali sosyoloji)”, “taxation (vergilendirme)”, “state capacity (devlet kapasitesi)”, “public finance (kamu maliyesi)”, “inequality (eşitsizlik)” ve “political economy (siyasal ekonomi)” kavramlarının yoğun biçimde öne çıktığı belirlenmiştir. Bu durum, mali sosyoloji çalışmalarının yalnızca vergi politikalarına odaklanmadığını; aynı zamanda devlet yapısı, yönetim, toplumsal eşitsizlikler, ekonomik dönüşüm ve siyasal süreçler gibi geniş bir sosyal bilimler perspektifi içerisinde değerlendirildiğini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde mali sosyoloji literatürünün disiplinlerarası bir yapıya sahip olduğu, son yıllarda hem teorik hem de uygulamalı çalışmalar açısından önemli bir gelişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen bulguların, mali sosyoloji alanında gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalar açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında araştırmanın yalnızca Web of Science veri tabanı ile sınırlandırılmış olması çalışmanın temel sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Gelecek çalışmalarda farklı veri tabanlarının da analize dahil edilmesiyle daha kapsamlı ve karşılaştırmalı sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Campbell, J. L. (1993). The state and fiscal sociology. *Annual Review of Sociology*, 19, 163-185.
- Chasaide, N. N., & Riain, S. Ó. (2025). Tax games: The case of Ireland in the global dynamics of corporate taxation. *Review of International Political Economy*, 32(5), 1519-1543.
- Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011). Science mapping software tools: Review, analysis, and cooperative study among tools. *Journal of the American Society for information Science and Technology*, 62(7), 1382-1402.

- Dippking, L. (2025). The emergence of a fiscal cleavage: *Evasori, tartassati*, and the Italian tax state since 1973. *Politics & Society*, 53(3), 355-395.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296.
- Ebner, A. (2006). Institutions, entrepreneurship, and the rationale of government: An outline of the Schumpeterian theory of the state. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 59(4), 497-515.
- Goldscheid, R. (1958). A sociological approach to problems of public finance. In *Classics in the theory of public finance* (pp. 202-213). London: Palgrave Macmillan UK.
- Henricks, K., & Seamster, L. (2017). Mechanisms of the racial tax state. *Critical Sociology*, 43(2), 169-179.
- Li, K., Rollins, J., ve Yan, E. (2018). Web of Science Use in Published Research and Review Papers 1997–2017: A Selective, Analysis. *Scientometrics*, 115(1), 1-20.
- Malczewski, J., & Beadle, N. (2025). The making and unmaking of progress: A two-state comparison of organized educators, politics, and fiscal policy-reform, 1880s–1920s. *Studies in American Political Development*, 39(1), 44-65.
- Moore, M. (2004). Revenues, state formation, and the quality of governance in developing countries. *International Political Science Review*, 25(3), 297–319.
- Musgrave, R. A. (1959). *The theory of public finance*. McGraw-Hill.
- O'Brien, R. L. (2017). Redistribution and the new fiscal sociology: Race and the progressivity of state and local taxes. *American Journal of Sociology*, 122(4), 1015-1049.
- Perianes-Rodriguez, A., Waltman, L., & Van Eck, N. J. (2016). Constructing bibliometric networks: A comparison between full and fractional counting. *Journal of Informetrics*, 10(4), 1178-1195.
- Piano, E. E. (2019). State capacity and public choice: A critical survey. *Public Choice*, 178(1–2), 289-309.
- Quinn, S. (2017). “The miracles of bookkeeping”: How budget politics link fiscal policies and financial markets. *American Journal of Sociology*, 123(1), 48-85.
- Schrank, A. (2009). Understanding Latin American political economy: Varieties of capitalism or fiscal sociology? *Economy and Society*, 38(1), 53-61.
- Schumpeter, J. A. (1991). The crisis of the tax state. In R. Swedberg (Ed.), *Joseph A. Schumpeter: The economics and sociology of capitalism* (pp. 99–140). Princeton University Press.
- Seelkopf, L., Bubek, M., Eihmanis, E., Ganderson, J., Limberg, J., Manow, P., Zuluaga, P., & Genschel, P. (2021). The rise of modern taxation: A new comprehensive dataset of tax introductions worldwide. *Review of International Organizations*, 16(1), 239-263.
- Serafin, M. (2026). *Taxation without contestation: The making of an invisible tax revolution in post-socialist Poland*. *Socio-Economic Review*, 24(2), 1065-1085.
- Sinkovics, N. (2016). Enhancing the foundations for theorising through bibliometric mapping. *International Marketing Review*, 33(3), 327-350.
- Tilly, C. (1992). *Coercion, capital, and European states, AD 990-1992* (Vol. 19). Oxford: Blackwell.
- Van Eck, N., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *scientometrics*, 84(2), 523-538.
- William Martin, I., & Prasad, M. (2014). Taxes and fiscal sociology. *Annual review of sociology*, 40(1), 331-345.
- Willmott, K. (2022). Taxes, taxpayers, and settler colonialism: Toward a critical fiscal sociology of tax as white property. *Law & Society Review*, 56(1), 6-27.
- Zhu, J., & Liu, W. (2020). A tale of two databases: the use of Web of Science and Scopus in academic papers. *Scientometrics*, 123(1), 321-335.